

NAPOMENA UZ OVO IZDANJE

Teško je onom tko ne poznaje pjesnički opus Marije Čudine, objasniti što zapravo predstavlja ova njezina, posljednja i dosad neobjavljena, knjiga.

Je li se uistinu iz pera Marije Čudine konačno iznjedrila i jedina dosad napisana monografija o Leonidu Šejki ili je, pak, samo riječ o pjesnički transponiranom traktatu o njegovom slikarstvu pomoću ove jedinstvene *Knjige za razgledanje*. Ili je, možda, riječ o nečem sasvim trećem.

Ne bismo pogriješili kada bismo naveli — ništa od svega toga ili — od svega toga ponešto. Jer i Marijina je proza uvijek samo čista, istinska i izvorna, poezija, baš kao što je i njezino pjesništvo dnevnik jedne *nestvarne djevojčice*. Ali, one *s lavljim srcem* i *neukrotivom dušom*.

Sve to navodimo i zato, što je ovu knjigu, u nepažljivom čitanju, zbog čitava niza prizora iz svakodnevnog života, moguće istodobno prihvatiti i kao autobiografski zapis o njihovim zajednički provedenim godinama.

Ali, Marija Čudina bila je po mnogo čemu posebna i jedinstvena, baš kao što su to i sve njezine dosad objavljene knjige. Pa tako i ova nova, koju je posljednju dovršila prije svoje smrti, odnosno prije više od dva desetljeća.

Rodena je u Lovincu, u Lici, 21. studenoga 1937. Gimnaziju je završila u Sisku, a studij jugoslavenskih jezika i književnosti poha-

đala je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Prekinuvši studij, kraće je vrijeme radila kao novinarka u splitskom dnevnom listu »Slobodna Dalmacija«.

Godine 1961., nakon udaje za beogradskog slikara Leonida Šejku, preselila se u Beograd, gdje je aktivno djelovala u njegovoj nadrealističkoj grupi *Mediala*.

Prve pjesme objavila je u »Poletu« 1954., a zatim je njezin pjesnički razvitak bio vezan uz suradnju s književnim časopisima: »Krugovima«, »Mogućnostima«, »Republikom«, »Razlogom«, »Suvremenikom«, »Kolom«, »Književnim novinama« i »Delom«.

Pjesme su joj prevedene na engleski, nizozemski, mađarski, poljski i rumunjski jezik. Zastupljena je u gotovo svim antologijama suvremenoga hrvatskog pjesništva. Tako je, s pravom, o njezinom književnom opusu, zapisao Cvjetko Milanja sljedeće rečenice:

»U ranim zbirka *Nestvarne djevojčice* te *Čađ i pozlata*, pjesničku misao gradila je na dvojstvu i prepletanju transcendentnih simbola, a svježinu postizala posebnim sintaktičkim rješenjima i smišljenom naivnošću. U kasnijim knjigama disciplina jezika postaje čvršća, a osjećaj egzistencijalne ugroženosti dostiže vrhunac u *Tigru*. Zbirka *Paralelni vulkani* dramski je monolog lucidne pjesničke svijesti u okružju pustinjske flore i metafizičkog bestijarija, bliskih simboli Šejkina slikarstva. I tu se pjesnikinja poslužila manihejskim simbolima kako bi oblikovala svijet potpune beznadnosti. U lirskim prozama *Amsterdam* i *Divlja duša* Čudina tematizira viziju civilizacijske otuđenosti, pri čemu stapa žanrovski različite uzorke pisanja te je svjesno na tragu borhesovske poetike fantastične, »labirintske« proze«.

Ipak, Tonči Petrasov Marović, u svojoj popratnoj bilješci uz njezin kratak i nedovršen roman *Nož punoga mjeseca*, što je godine

1989. posthumno objavljen u Splitu, jedini je u samo nekoliko rečenica izvrsno oslikao i autoricu i njezino cjelokupno stvaralaštvo: »Osamljenije osobe, teškoga života, tragičnije sudbine od njezine, malo sam u svom životu sreo. Ali, i to — treba u ovoj prilici naglasiti — da je Marija bila hrabar, tvrd i svojeglav čovjek. Živjela je bez zavaravanja. Tako je i pisala: ne zavaravajući ni sebe ni druge. Ne razvodnjavajući zdvojnost na koju ju je život osudio. (...) Marija je, koliko je god mogla, bježala od svoje biografije i faktografije. Bježeći od nje nije li je, barem djelomice, učinila temeljem, izokrenutim temeljem čak i ovoga svoga završnoga djela, koje je ostalo nedovršeno«.

Marović, kojeg je uz Mariju Čudinu vezivalo čvrsto prijateljstvo još od njezinih *splitskih dana* pa sve do njezine prerane smrti (umrla je u Beogradu 25. rujna 1986), i koji je za vrijeme svojih boravaka u Beogradu zbog liječenja, Mariju redovito posjećivao, zabilježio je (Radio-Split, 2. travnja 1982) i sljedeće dojmove:

»Marija Čudina danas živi u Šejkinu i svojemu jednosobnom stanu, u Ulici Dimitrija Tucovića 24.

Sama. Okružena Leonidovim slikama i crtežima.

Njezina je samoća jednako nepotkupljiva kao što je neukrotiva njezina duša.

Piše. Svoje naizgled jednostavne i ispovjedne, ali kao labirint bogate i neraščlanjive poeme. Poeme pune tragične finoće bića što ne odustaje ni od kojega puta kojim se zaputilo, bića svjesnijeg svijeta misli što su dotakle pjesnikinjin duh i prostranu maštu/imaginaciju, snažnu i sumornu, nalik muškoj.

Marija Čudina je pjesnik kakvih malo ima danas u nas. Pjesnik koji ne odustaje od sebe ni od svojega, boljeg svijeta, koji je tako

opstojeć i tragičan kao da je izumro. Izumro kao glavno lice njezine poeme...

I poema »Leonidove cibetke« govori i o slikaru Leonidu Šejki, i o Mariji Čudini, i o cibetki, i o mnogo čemu drugom što se mnogih od nas može ticati jesmo li dostatno pametni i strpljivi da to prepoznamo i primimo (kao kad se u zemlju pomno posadi). Govori jasnim i jednostavnim, preciznim i potresnim lirskim jezikom, moćnim *ćulom sudbine*, da se poslužim Marijinom riječju. Cibetka je izumrla, nevelika životinja, iz porodice faraonskih miševa. Leonid Šejka ju je naslikao, na sasvim malenom formatu, cca 15 x 20 cm, godine 1969. Dakle, samo godinu dana prije svoje smrti od tumora na mozgu. Marija tu gustu i tajanstvenu sliku drži iznad svojega pisaćeg stola, zdesne strane«.

Iz književnog opusa Marije Čudine dosad su objavljene sljedeće knjige: *Nestvarne djevojčice*, Zagreb 1959; *Čađ i pozlata*, Beograd 1963; *Pustinja*, Beograd 1966; *Tigar*, Split 1971; *Amsterdam*, Zagreb 1975; *Paralelni vulkani*, Zagreb 1982; *Divlja duša*, Zagreb 1986; *Nož punog mjeseca*, Split 1990.

U izdanju istog nakladnika, uz ovu knjigu, u pripremi su i *Nevolje*, još jedan dosad neobjavljen Čudinin roman napisan davne 1975., što ga je priredio Tonko Maroević, kao i sabrane *Pjesme*, uz koje donosimo iscrpnu kronologiju autoričina života te bibliografiju.

U ovoj se prilici posebno zahvaljujemo književnici i prevoditeljici Leli Zečković, Marijinoj dugogodišnjoj prijateljici, koja nam je, uz obitelj, omogućila ova nova, neobjavljena autoričina djela.

Istodobno, zahvaljujemo se i Borisu Hripku Laszowskom, koji nam je iz ostavštine svoje bake, spisateljice Ivanke Vujčić-Laszowski, stavio na raspolaganje potrebne nam fotografije iz obiteljskog albuna, kao i Šejkino ulje na platnu »Soba Laszowski« te Šejkinu oslikanu kutiju s Čudininom pjesmom.

Bili su to darovi mladenaca svojoj vjenčanoj kumi, koja je tih godina živjela i radila u Splitu te oko sebe, kao urednica u Pododboru Matice hrvatske, okupljala mlade pjesnike. A nakon njezina povratka u Zagreb, iz stečenog dubokog međusobnog prijateljstva, razvila se dragocjena i bogata korespondencija s Marijom Čudinom i Tončom Petrasovim Marovićem.